

La Manufactura del taller d'Antoni Tarrés i Bosch i l'arquitectura de la terracota a Alella

El professor honorífic de la Universitat de Barcelona Salvador García Fortes ens parla de la figura de Tarrés i de la presència de la seva obra a Alella

SALVADOR GARCÍA FORTES

Cal Marquès i Can Pau Arenas són dues construccions emblemàtiques del patrimoni d'Alella que es poden incloure dins l'arquitectura de la terracota.

L'arquitectura de la terracota, anticipada per tres construccions destacables com ara les cases d'en Xifré i el Teatre Principal, a Barcelona, i les Cases Consistorials del Masnou, comprèn un moment particular de la història de l'arquitectura del nostre país, que es configura a partir del 1846 i és vigent fins a l'eclosió del modernisme.

Identificada pel material constitutiu de la seva ornamentació i no tant per un estil o un moviment estètic, l'arquitectura de la terracota s'associa inicialment a la ciutat de Barcelona, on sorgeix i es consolida gràcies a la concurrència de factors i agents favorables a la seva implantació.

Foment de l'ornamentació

L'Ajuntament de Barcelona esmena el novembre del 1846 l'article 5è del seu "*Bando de Buen Gobierno*" del 1843. Un canvi normatiu que permetria als propietaris augmentar de 97 a 100 pams l'alçada de les noves construccions, sempre que "*el buen gusto arquitectónico y riqueza de los adornos las haga dignas de esta concesión*", amb l'exigència de distingir de manera clara a les sol·licituds "*los adornos corpóreos de los pintados*". La millora tenia per objectiu últim el foment i la popularització de l'ornamentació arquitectònica de la ciutat més enllà dels edificis singulars.

La municipalitat demana a aquests ornaments corporis bellesa, els propietaris economia i els arquitectes garantia de proveïment. Unes exigències que només pot complir un producte creat sota els paràmetres estètics de l'escultura, però elaborat amb els procediments i els ritmes de la indústria. D'una indústria ceràmica que com-

Can Pau Arenas. Escultura de Ceres.

parteix amb el camp de l'escultura la seva matèria primera, l'argila, i el seu producte final, el fang cuit. És a dir, la terracota.

Un petit nombre de membres del gremi

de terrissaires de la ciutat de Barcelona han adaptat el seus tallers, han diversificat la seva producció i estan preparats per proveir d'aquest material l'arquitectura. Entre ells destaca Antoni Tarrés i Bosch, protagonista del nostre llibre *Tarrés. La industria cerámica de una arquitectura singular*, publicat el 2024 per Edicions de la Universitat de Barcelona.

Antoni Tarrés, mestre gerrer

Nascut al voltant del 1801, Antoni Tarrés i Bosch és nomenat el 1824 mestre gerrer. El 1841 compra als hereus de Bernat Barba les "*casas y cuadras de alfarería*" situades al número 45 del carrer Tallers de Barcelona, on organitza el 1842 una secció d'escultura sota la direcció de l'escultor tortosí de 19 anys Josep Anicet Santigosa Vestraten. Estudiant d'arts a l'Escola Llotja i de medicina a la Universitat de Barcelona, Santigosa treballa també en aquest moment al taller d'un altre terrissaire barceloní, Antoni Fita i Torrens.

Els productes en terracota de la secció d'escultura del taller d'Antoni Tarrés comencen a ser visibles de manera immediata als nous edificis de la ciutat. Dos de projectats ja el 1847 per arquitectes reconeguts com ara Josep Fontserè i Domènech i Francesc Daniel Molina Casamajó. Del primer és la casa de Joan Cabot, situada a la cantonada entre el número 31 del carrer Escudellers i el 7 del carrer del Vidre, i del segon la casa d'Antoni Xuriguera, al número 25 de la Rambla de Barcelona.

Arquitectes d'arreu del país, com ara Josep Roca i Bros a l'Empordà i Francesc Barba i Masip a Tarragona, com també els promotors de noves construccions, siguin particulars o institucions, aposten per les qualitats ornamentals de la terracota i, específicament, pel repertori del taller d'Antoni Tarrés i Bosch. Es pot descobrir

Can Pau Arenas. Balustrada. Detall.

la seva producció en terracota en llocs tan allunyats del Raval de Barcelona com Cadaqués, Reus i Tarragona, Blanes, Vilanova i la Geltrú, Esparreguera i Manresa. I, de manera significativa, a la comarca del Maresme.

El Maresme, com s'ha mencionat, va ser l'escenari el 1845 d'una d'aquelles "construccions rellevants" que van preludiar l'arquitectura de la terracota, les Cases Consistorials del Masnou, obra de l'arquitecte Miquel Garriga i Roca.

Garriga vol que "*el adorno de las dos fachadas*" sigui de fang cuit i executat per l'escultor Celdoni Guixà i Alsina o, en el seu defecte, que es realitzin sota la seva supervisió. Finalment, aquest repertori en terracota va ser proveït pel terrisser de Barcelona ja esmentat, Antoni Fita i Torrens, i elaborat, previsiblement, per l'escultor Santigosa, que, com s'ha dit, treballava simultàniament en el seu taller i en el d'Antoni Tarrés.

No tenim notícies de la continuïtat de la casa Fita com a proveïdora de terracota a l'arquitectura del Maresme, però sí del protagonista principal d'aquest escrit, amb exemples destacables repartits per moltes de les poblacions d'aquesta comarca, com ara, la Granja El Paraiso d'Arenys de Mar; Can Peret Boira d'Arenys de Munt; el San-

tuari de la Verge de la Misericòrdia de Canet de Mar; l'habitatge del carrer Santa Teresa, 10, de Caldes d'Estrac; la fàbrica Martorell i Batlle & Cia de Mataró; la Masia Castellaura, també anomenada Can Baltà, de Premià de Dalt, i la Casa Puigcarbó de Tiana, als quals n'hem d'afegir dos més de la vila d'Alella, Can Pau Arenas i Cal Marquès.

Can Pau Arenas

Situat al número 23 de la riera Coma Clara, Can Pau Arenas és una antiga masia reformada entre 1863 i 1871 per Pau Arenas i Sunyol i Jaume de Capmany. Aquest últim, propietari de la finca des del 1868. Són d'aquesta intervenció els diferents elements seriatos i singulars en terracota.

De l'ornamentació seriada inicial, n'han desaparegut les hídries que remataven les cantonades de la construcció, la balustrada amb formes jòniques que resseguia l'esplanada situada davant de la façana principal de la casa i els gerros que l'acompanyaven. Només es conserva un segon model de balustre, que ocupa diferents trams del cos lateral situat a ponent, afegit a l'antiga masia.

La presència d'aquesta última peça seriada en un edifici del barri del Poble-sec de Barcelona, al carrer Creu dels Molers, 56, propietat del nostre fabricant, confirma que són de la seva autoria, tant els elements seriatos com les peces escultòriques destinades a aquesta construcció.

Tres de les quatre obres singulars de caràcter escultòric elaborades al taller Tarrés per a aquesta reforma han perviscut. Els dos lleons encarats que coronen la porta d'entrada a la finca i la monumental efígie

de Ceres, la deessa romana de l'agricultura que presideix l'esplanada anterior a la façana principal de la masia, espai que ocupava l'antiga era de la finca.

Una quarta, de la qual no tenim imatge i que per tradició oral sabem que representava el déu romà dels mars i oceans, Neptú, va se enretirada del seu emplaçament i no hi ha notícia de la destinació final.

Cal Marquès

El 1870, Camil Fabra i Fontanils, futur marquès d'Alella, promou la construcció d'un palauet al número 1 de la riera principal d'Alella.

Als porxos i galeries perimetrals de l'edifici principal, com també en l'ordenació del jardí i els voltants del llac, podem contemplar diferents elements seriatos de terracota. El més nombrós, de caràcter constructiu, correspon a dos models diferents de balustres, combinat amb un altre de merament ornamental, que coincideix amb diferents peces d'un únic model de gerro exempt, aixecats sobre peanyes.

Aparentment, balustres i gerro han estat dissenyats i aplicats en obra alhora i, en conseqüència, podem deduir que han estat produïts pel mateix taller de ceràmica, el d'Antoni Tarrés i Bosch.

Efectivament, al catàleg editat a Barcelona per Martí i Vives de l'"*Exposición catalana de 1877*", situada a l'edifici històric de la Universitat de Barcelona, s'inclou la imatge de l'estand del nostre fabricant on es pot observar el gerro monumental exempt i la peanya que forma part de la decoració en terracota del palauet de Cal Marquès.

Gerro i peanya inclosos també al catàleg editat el 1901 per la societat continuadora d'aquest taller, el Centro de Productos Cerámicos Tarrés Macià y Compañía.

Així mateix, aquells elements en terracota que apareixen en fotografies antigues, ara desapareguts, haurien estat proveïts també per la fàbrica del protagonista d'aquestes lletres, Antoni Tarrés i Bosch. ●

Cal Marquès. Porxo i galeria. Balustrada i gerros sobre peanyes.

